

Basketbol Hakemlerinde Narsistik Hayranlık ve Rekabet Düzeyinin İncelenmesi

Cansu KAYGUSUZ¹, Gökmen ÖZEN²

ÖZET

Amaç: Araştırmanın amacı farklı klasmanlardan basketbol hakemlerin narsistik hayranlık ve rekabet düzeylerinin incelenmesidir.

Yöntem: Araştırmaya 5 A klasman, 11 B klasman, 22 C klasman, 54 İl hakemi, 9 Aday hakem ve 31 Masa hakemi olmak üzere yaş ortalaması 26,81±5,97 yıl olan toplam 132 gönüllü basketbol hakemi katıldı. Veri toplama aracı olarak kişisel bilgi formu ve Narsistik Hayranlık ve Rekabet Ölçeği (NHRÖ) kullanıldı. Verilerin analizinde Kruskal Wallis-H testi ve Mann Whitney-U testleri kullanıldı.

Bulgular: Araştırmada uygulanan istatistiksel analiz sonuçlarına göre basketbol hakemlerinin cinsiyet ve eğitim durumlarına göre NHRÖ genel toplam ve alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edildi. Ancak hakemlik klasmanına göre narsistik hayranlık, rekabet ve genel skor ortalamaları arasında anlamlı farklılıklar belirlendi ($p<0,05$).

Sonuç: Araştırma sonucunda basketbol hakemlerinde cinsiyet ve eğitim durumunun narsistik hayranlık ve rekabet düzeyinde farklılık yaratmadığı ancak hakemlik klasmanın narsistik hayranlık ve rekabet düzeyine etki eden bir faktör olduğu açığa çıktı.

Anahtar Kelimeler: Basketbol, Hakem, Hayranlık, Narsizm, Rekabet

ABSTRACT

Examination of The Level of Narcissistic Admiration and Rivalry in Basketball Referees

Purpose: The objective of the research is to examine the narcissistic admiration and rivalry levels of basketball referees from different classifications.

Method: A total of 132 volunteer basketball referees with an average age of 26.81±5.97 years participated in the study. Personal information form and Narcissistic Admiration and Rivalry Questionnaires (NARQ) were used as data collection tools. Kruskal Wallis-H test and Mann Whitney-U test were used in the analysis of the data.

Results: According to the results of the statistical analysis applied in the study, it was determined that there was no statistically significant difference in the general total and sub-dimensions of NARQ according to the gender and educational status of the basketball referees. However, significant differences were determined between narcissistic admiration, rivalry and general score averages according to refereeing classification ($p<0.05$).

Conclusion: As a result of the research, it was revealed that the gender and educational status of basketball referees did not make any difference in the level of narcissistic admiration and rivalry, but the refereeing classification was a factor affecting the level of narcissistic admiration and rivalry.

Keywords: Basketball, Referee, Fascination, Narcissism, Rivalry

¹Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Çanakkale/TÜRKİYE.

E-posta: cansukaygusuzz@hotmail.com

²Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, Çanakkale/TÜRKİYE.

ORCID: 0000-0001-5756-653X, E-posta: gokmenozen44@gmail.com

GİRİŞ

Bir müsabakayı yönetmesi için özel olarak seçilen, takımlar ve oyunculara farklılık gözetmeden, tarafsız bir şekilde yaklaşan kişilere hakem denir (Schwinte,1990). Hakemler daha önceden federasyonlar tarafından belirlenmiş kurallara bağlı kalarak, kazananlar, kaybedenler, alınan puanlar ve cezaları belirler (Gökdemir ve Karaküçük, 1996). Uluslararası kurallar çerçevesinde sahip olduğu yetki ve otorite ile organizasyonun doğru ve zamanına uyularak ilerlemesini sağlar. Tüm bu organizasyonu başarılı bir şekilde gerçekleştirebilmek güçlü bir karakter ve irade gerektirir. Ayrıca başarılı bir hakemin özellikler arasında tecrübe, eğitim, bilgi, yeterlilik, kişilik, konsantrasyon ve kondisyon vardır. Diğer yandan dürüst olması, düzgün bir yaşantıya sahip olması da gerekmektedir. Hakemlerin başarısında spor organizasyonlarında sporcuların davranışlarından anlaması için sporcu psikolojisinden ve toplum sosyolojisinden anlaması önemlidir (Doğan, Elçi ve Asil, 2017). Hakemler müsabakaların önemli bir parçasını oluşturduğu için günümüzde toplum arasında özellikle takım sporlarından seyircisi çok olan futbol, voleybol ve basketbol hakemliği hem maddi hem de manevi açıdan gittikçe popüler olmaya başlamıştır.

Bir takım sporu olan basketbol, beş kişinin oluşturduğu iki takımın karşılıklı mücadele etmesi olarak tanımlanmaktadır, amaç diğer takımın sepetine atış gerçekleştirerek sayı kazanmak ve karşı takımın kendi sepetinde sayı yapmasına engel olmaktır. Yapısal olarak ise, hakemin, masa görevlilerin ve mevcut ise teknik komiserin kontrol ettiği ve oyunun bitiminde en çok sayıyı yapmış olan tarafın kazandığı bir oyun olarak tanımlanabilir (TBF Resmi Basketbol Kuralları, 2017). Basketbol hakemleri, müsabakalarda yönetimde bulunmak için federasyon tarafından atanmış ve hakem eğitimi almış olan kişilerdir. Basketboldaki oyun kurallarının iyi bilinmesi ve bunların saha içerisinde uygulanması, tarafsızlık, objektiflik gibi özellikler ve hem sahada hem de dışarıda diğer sporculara örnek olunması basketbol hakemlerinin özellikleri arasındadır. Oyun kurallarını uygulamanın ve düzenlemenin yanı sıra, anlaşmazlıkları da çözümlen yetkili kişiler basketbol hakemleridir. (Yerebatan, 2019). Herhangi bir olumsuz koşul oluştuğunda ve baskı altında olduğunda, maçta gerçekleşen hareketleri değerlendirerek yargılamalı ve kararlarını hızlı şekilde vermelidir. Diğer yandan, oyunu yöneterek doğru bir iletişimde bulunmalıdır, oyuna geniş bir açıdan bakarak birden fazla yönüne odaklanmalı ve düzeni devam ettirmelidir. Mental ve fiziksel açıdan ise yüksek performans sergilemeli ve oyun içerisinde gerçekleşebilecek sorunları ve anlaşmazlıkları çözerek organizasyonu sorunsuz şekilde devam ettirmelidir. (Karaçam ve Pulur, 2016; Tuero, Taberner, Marquez ve Guillen, 2002). Hakemlerin yüksek performans sergileyebilmeleri için

psikolojik açıdan güçlü olmaları, müsabaka içerisinde hızlı reaksiyon ve doğru kararlar verebilmeleri için özgüven sahibi olan kişiler olmaları önemlidir.

Bireylerin günlük yaşantılarında ve iş dünyalarında duydukları özgüven ve karar verme önemli bir konuma sahiptir. İş başarılarında ve amaçlanan sonuçları gerçekleştirmede, özgüven sahibi olmanın önemli etkileri olduğunu söylenebilmektedir. Karar verme ise yaşamın normal seyrinde, bazı zamanlarda da hayatın kırılma anında harekete geçmek veya diğer insanları harekete geçirmek amacıyla kullanılan davranışsal bir olgudur (Atılğan, 2018). Bireyin etrafıyla uyum içerisinde olması ve kendisinden memnun olması, kişinin yaptığı işlerden tatmin olduğunu ve kendisini yeterli bulduğu anlamına gelir. Bireyin şu anki kişiliği ile olmayı hedeflediği kişilik arasındaki ayrımın birbirine denk veya az olması özgüveninin yüksek olduğunu, fazla ve tutarsız olması ise özgüveninin düşük olduğunu işaret eder. Kişiler özgüvenlerini daha da yükseltmek için kendi içlerinde iyimser düşünen, çevresiyle ilgili pozitif düşüncelere sahip olan, yapabileceklerinin farkında olan, ulaşamayacağı hedefler yerine gerçekçi hedefler belirleyen ve iç huzuru yüksek olan bireyler olmalıdırlar (Terlemez, 2019). Fakat aşırı özgüven kişilerde narsistik duyguların tetiklenmesine sebep olabilir. DSM-5'e göre narsistliğin tanımı şöyledir: *'Narsistlik; genç yetişkinlik döneminde başlayan ve çeşitli koşullarda kendini gösteren büyükmeciliği, hayranlık gereksinimini, empati yoksunluğunu içeren bir kişilik özelliği olarak tanımlanır'* (American Psychiatric Association, 2013). Narsist kişiliğe sahip olanlarda, kişinin odağının her koşulda kazanmada olması, kaybetmeyi asla kabullenmemesi, dünyanın merkezine kendisini koyması, sevmeye ve yardım etmeye önem vermemesi, diğer kişileri gerekli ve değerli olarak görmemesi gibi özelliklerin çokça karşılaşıldığı söylenebilir (Cihangiroğlu ve ark., 2014; Yaşar ve Sunay, 2017).

Tanınırlığın artması ve popüler olmak, maddi anlamda toplumun genelinden daha güçlü olmak, toplumda üst mevkilere gelebilme isteği narsistik davranışların oluşmasının nedenleri arasındadır. Woodruff (2013). Ayrıca narsisizm ve spor terimlerinin aynı paydada buluşmasının nedenleri arasında sporcuların, antrenörlerin, yöneticilerin, hakemlerin popülariteleri, özellikle bazı spor dallarındaki elde edilen yüksek paralar, toplumun ilgisini ve sevgisini fazla derecede hissetmek gibi etkenler vardır. (Elman, 2003; Tazegül, 2013; Matosic, 2015). Basketbol hakemleri kariyerlerinin başından itibaren yönettikleri maçlarda verdikleri kararlarla, sahada duruşları, saha içi iletişimleriyle olsun hakemleri izleyen gözlemciler kendilerini beğendirmek ve alt klasmandan üst klasmana çıkmak için rekabet ederler. Oyunun içinde sürekli aktif olmaları, karar verici ve yönetici pozisyonunda olmaları

hakemleri sporcular kadar ön plana çıkarır. Bu durumlar hakemlerin narsistik özelliklerinin artmasına sebep olabileceğinden dolayı narsistik hayranlık ve rekabet düzeylerini araştırmayı amaçladık.

YÖNTEM

Araştırmanın evrenini 2021-2022 Türkiye basketbol liglerinde görev yapan farklı lisanslı faal basketbol hakemler oluşturmaktadır. Araştırma evrenini oluşturan basketbol hakemlerine e-posta ile araştırma hakkında bilgilendirme yapılmış gönüllü onam formları gönderilmiştir. Bu süreçte araştırmaya katılmaya gönüllü olduğunu bildiren 18 ile 48 yaş aralığında, 5 A klasman, 11 B klasman, 22 C klasman, 54 İl hakemi, 9 Aday hakem ve 31 Masa hakemi olmak üzere yaş ortalaması $26,81 \pm 5,97$ yıl olan toplam 132 gönüllü araştırmaya katıldı. Bu araştırma Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Etik Kurulunun 28.04.2022 tarih ve 09120 sayılı kararıyla etik kurul onayı alınarak gerçekleştirilmiştir.

Veri Toplama Araçları ve Yöntemi

Araştırma veriler dijital ortamda hazırlanan anket formları kullanılarak elde edildi. Hazırlanan bu formlar iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde araştırmacı tarafından hazırlanan ve 7 sorudan oluşan ‘Kişisel Bilgi Formu’, ikinci bölümde ise basketbol hakemlerinin narsistik hayranlık ve rekabet duygularını tespit etmek amacıyla ‘Narsistik Hayranlık ve Rekabet Ölçeği (NHRÖ)’ kullanıldı. İlk olarak Back ve arkadaşları tarafından 2013 yılında geliştirilen NHRÖ formunun Türkçe ve Türk kültürüne uyarlama çalışması ise 2017 yılında Demirci ve Ekşi tarafından yapılmıştır. Toplam 18 maddeden NHRÖ büyülenmeci narsisizmi hayranlık (eylemlilik) ve rekabet (düşmanlık) ana boyutlarıyla ölçmektedir. NHRÖ formu 1= Hiç katılmıyorum ve 6= Tamamen Katılıyorum olmak üzere 6’lı likert tiptedir. Ölçeğin hayranlık ana boyutu ‘büyükleme’, ‘benzersizlik’ ve ‘cazibe’ alt boyutlarından oluşurken rekabet ana boyutu ise ‘saldırganlık’, ‘üstünlük’ ve ‘değersizleştirme’ alt boyutlarından oluşmaktadır. Demirci ve Ekşi (2017) tarafından yapılan çalışmada NHRÖ iç tutarlık katsayılarının hayranlık boyutunda 0,84, rekabet boyutunda 0,80 ve toplamda 0,80 olduğu belirlenerek güvenilir bir ölçme aracı olduğu tespit edilmiştir.

İstatistiksel Analiz

Araştırma verileri SPSS 22.0 istatistiksel analiz programında analiz edildi. Araştırmada elde edilen tanımlayıcı veriler aritmetik ortalama, standart sapma, frekans ve yüzde değerleri olarak sunuldu. Verilerin normallik dağılımını incelemek için Kolmogorov Smirnov testi kullanıldı. Verilerin normal dağılım göstermediği saptandı. Bu doğrultuda basketbol klasmanlarına göre narsistik hayranlık ve rekabet ölçeğinden elde edilen skorların

karşılaştırmasında Kruskal Wallis-H testi kullanıldı. Gruplar arasındaki anlamlı farklılığın tespiti için yapılan ikili karşılaştırmalar için Mann Whitney-U testi kullanıldı. İstatistiksel analizlerde anlamlılık düzeyi .05 olarak kabul edildi.

BULGULAR

Araştırma grubunu oluşturan basketbol hakemlerinin cinsiyet, hakemlikteki klasmanı ve eğitim durumlarına dair bilgiler Tablo 1’de sunuldu.

Tablo 1. Katılımcıların demografik bilgileri

Değişken	Grup	f	%
Cinsiyet	Kadın	54	40,9
	Erkek	78	59,1
	Toplam	132	100
Klasman	Masa	31	23,5
	Aday	9	6,8
	İl	54	40,9
	C Klasman	22	16,7
	B Klasman	11	8,3
	A Klasman	5	3,8
Eğitim	Lise	9	6,8
	Ön Lisans	38	28,8
	Lisans	72	54,5
	Lisansüstü	13	9,8

Basketbol hakemlerinin narsistik hayranlık ve rekabet düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre karşılaştırılması Tablo 2’de sunuldu. İstatistiksel analiz sonuçlarına göre NHRÖ ölçeğinin tüm alt boyutlarında erkeklerin aritmetik ortalamaları kadınlardan daha yüksektir. Ancak Mann Whitney-U testi sonuçları aradaki bu farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olmadığını gösterdi ($p>0,05$).

Tablo 2. Cinsiyete göre basketbol hakemlerinin NHRÖ skorlarının karşılaştırılması

Değişkenler	Grup	n	Min	Maks	$\bar{X}$	Ss	z	p
Narsistik	Kadın	54	14	52	35,87	0,05	-0,600	0,549
	Erkek	78	11	54	34,94	8,57		
Hayranlık	Kadın	54	9	43	18,57	8,58	-0,313	0,754
	Erkek	78	9	36	18,26	6,69		
Rekabet	Kadın	54	4	18	11,00	3,46	-0,440	0,660
	Erkek	78	9	36	10,71	2,97		
Büyüklenme	Kadın	54	5	18	12,62	3,57	-0,439	0,661
	Erkek	78	4	18	12,34	3,44		
Benzersizlik	Kadın	54	3	18	12,24	3,81	-0,716	0,474
	Erkek	78	3	18	11,88	3,48		
Cazibe	Kadın	54	3	18	8,11	4,15	-0,521	0,602
	Erkek	78	3	16	7,43	3,05		
Saldırganlık	Kadın	54	3	13	5,90	3,16	-0,194	0,846
	Erkek	78	3	17	5,97	3,23		
Üstünlük	Kadın	54	3	13	4,55	2,29	-0,897	0,369
	Erkek	78	3	15	4,85	2,40		
Değersizleştirme	Kadın	58	26	87	54,44	18,58	-0,167	0,868
	Erkek	37	23	90	53,21	13,43		
Genel Toplam		132	23	90	53,71	14,75	-	-

Tablo 3. Hakemlik Klasmanına göre basketbol hakemlerinin Hayranlık skorlarının karşılaştırılması

Değişkenler	n	Min	Maks	$\bar{X}$	Ss	X^2	P	Fark	
HAYRANLIK	1- Masa	31	11	52	31,32	9,84	12,836	0,025*	1<2,3,4,6 3<6 5<6
	2- Aday	9	27	46	38,11	5,90			
	3- İl	54	16	54	35,85	9,07			
	4- C Klasman	22	21	51	37,18	8,88			
	5- B Klasman	11	14	48	34,00	8,70			
	6- A Klasman	5	42	46	44,20	1,78			
	Toplam	132	11	54	35,32	9,18			
Büyüklenme	1- Masa	31	4	18	9,83	3,35	8,618	0,125	A.D
	2- Aday	9	9	15	12,66	2,34			
	3- İl	54	3	18	11,09	3,41			
	4- C Klasman	22	6	16	11,09	2,90			
	5- B Klasman	11	6	13	9,81	2,18			
	6- A Klasman	5	10	14	12,00	1,58			
	Toplam	132	3	18	10,83	3,17			
Benzersizlik	1- Masa	31	4	18	10,74	3,34	17,693	0,003*	1<2,3,4,6 3<6 4<6 5<6
	2- Aday	9	10	16	13,77	2,04			
	3- İl	54	6	18	12,61	3,47			
	4- C Klasman	22	8	18	13,13	3,57			
	5- B Klasman	11	5	17	12,18	3,15			
	6- A Klasman	5	16	18	16,80	0,83			
	Toplam	132	4	18	12,46	3,48			
Cazibe	1- Masa	31	3	18	10,74	4,03	10,351	0,066	A.D
	2- Aday	9	7	16	11,66	2,91			
	3- İl	54	4	18	12,14	3,52			
	4- C Klasman	22	5	18	12,95	3,22			
	5- B Klasman	11	3	18	12,00	3,84			
	6- A Klasman	5	15	16	15,40	0,54			
	Toplam	132	3	18	12,03	3,61			

*: p<0,05 A.D: Anlamlı değil

Basketbol hakemlerinin narsistik hayranlık düzeylerinin hakemlik klasman değişkenine göre karşılaştırılması Tablo 3'te sunuldu. İstatistiksel analiz sonuçlarına göre NHRÖ ölçeğinin hayranlık boyutunda ve benzersizlik alt boyutunda Kruskal Wallis Testi sonuçlarına göre grup ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar olduğu tespit edildi (p<0,05). Farklılığın kaynağını belirlemek için yapılan Mann Whitney-U testi sonuçlarına göre hayranlık boyutunda masa hakemlerinin aday, il, C klasman ve A klasman hakemlerine göre daha düşük skor ortalaması olduğu ayrıca A klasman hakemlerinin C ve B klasman hakemlerinden daha yüksek skor ortalamasına sahip olduğu tespit edildi ($X^2= 12.836$, p=0,025). Katılımcıların benzersizlik alt boyunda masa hakemlerinin aday, il, C klasman ve A klasman hakemlerine göre daha düşük skor ortalaması olduğu ayrıca A klasman hakemlerinin hem il hakemi hem de C ve B klasman hakemlerinden daha yüksek skor ortalamasına sahip olduğu tespit edildi ($X^2= 17.693$, p=0,003).

Tablo 4. Hakemlik Klasmanına göre basketbol hakemlerinin Rekabet skorlarının karşılaştırılması

Değişkenler	n	Min	Maks	$\bar{X}$	Ss	X^2	P	Fark	
REKABET	1- Masa	31	9	43	15,48	8,03	17,396	0,004*	1<2,3,6 5<2
	2- Aday	9	14	28	22,88	5,27			
	3- İl	54	9	40	19,46	7,79			
	4- C Klasman	22	10	31	18,04	6,55			
	5- B Klasman	11	9	26	16,00	5,31			
	6- A Klasman	5	19	30	23,60	4,72			
	Toplam	132	9	43	18,39	7,49			
Saldırganlık	1- Masa	31	3	18	6,41	3,47	12,452	0,029*	1<2,3 5<2
	2- Aday	9	3	16	9,77	3,86			
	3- İl	54	3	16	8,16	3,45			
	4- C Klasman	22	3	16	7,86	3,79			
	5- B Klasman	11	3	10	6,36	2,69			
	6- A Klasman	5	7	13	9,40	2,50			
	Toplam	132	3	18	7,71	3,54			
Üstünlük	1- Masa	31	3	13	4,96	3,09	12,431	0,029*	1<2 5<2
	2- Aday	9	3	17	8,00	4,33			
	3- İl	54	3	16	6,14	3,44			
	4- C Klasman	22	3	10	6,00	2,50			
	5- B Klasman	11	3	8	5,09	1,92			
	6- A Klasman	5	6	9	7,80	1,30			
	Toplam	132	3	17	5,94	3,19			
Değersizleştirme	1- Masa	31	3	12	4,09	2,15	12,764	0,026*	1<3,6
	2- Aday	9	3	8	5,11	1,76			
	3- İl	54	3	15	5,14	2,85			
	4- C Klasman	22	3	8	4,18	1,53			
	5- B Klasman	11	3	8	4,54	1,69			
	6- A Klasman	5	4	8	6,40	1,51			
	Toplam	132	3	15	4,73	2,35			

*: p<0,05

Basketbol hakemlerinin narsistik rekabet düzeylerinin hakemlik klasman değişkenine göre karşılaştırılması Tablo 4'te sunuldu. İstatistiksel analiz sonuçlarına göre NHRÖ ölçeğinin rekabet boyutunda ve ayrıca saldırganlık, üstünlük ve değersizleştirme alt boyutlarında Kruskal Wallis Testi sonuçlarına göre grup ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar olduğu tespit edildi (p<0,05). Farklılığın kaynağını belirlemek için yapılan Mann Whitney-U testi sonuçlarına göre rekabet boyutunda masa hakemlerinin aday, il ve A klasman hakemlerine göre daha düşük skor ortalaması olduğu ayrıca aday hakemlerinin B klasman hakemlerinden daha yüksek skor ortalamasına sahip olduğu tespit edildi ($X^2=17.396$, p=0,004). Katılımcıların saldırganlık alt boyunda masa hakemlerinin aday ve il hakemlerine göre daha düşük skor ortalaması olduğu ayrıca aday hakemlerinin B klasman hakemlerinden daha yüksek saldırganlık skor ortalamasına sahip olduğu tespit edildi ($X^2=12.452$, p=0,029). Katılımcıların üstünlük alt boyutunda aday hakemlerinin masa ve B klasman hakemlerine göre daha yüksek üstünlük skor ortalamasına sahip olduğu tespit edildi ($X^2=12.431$, p=0,029). Katılımcıların değersizleştirme alt boyunda masa hakemlerinin il ve A

klasman hakemlerine göre daha düşük skor ortalamasına sahip olduğu tespit edildi ($X^2=12.764$, $p=0,026$).

Tablo 5. Hakemlik Klasmanına göre basketbol hakemlerinin NHRÖ toplam skorlarının karşılaştırılması

Değişkenler	n	Min	Maks	$\bar{X}$	Ss	X^2	P	Fark	
NHRÖ Toplam	1- Masa	31	23	87	46,80	15,45	18,527	0,002*	1<2,3,4,6 5<6
	2- Aday	9	41	74	61,00	10,04			
	3- İl	54	25	90	55,31	14,88			
	4- C Klasman	22	36	81	55,22	14,02			
	5- B Klasman	11	27	66	50,00	11,31			
	6- A Klasman	5	63	74	67,80	5,26			
	Toplam	132	23	90	53,71	14,75			

Basketbol hakemlerinin NHRÖ toplam skor ortalamalarının hakemlik klasman değişkenine göre karşılaştırılması Tablo 5’te sunuldu. Kruskal Wallis Testi istatistiksel analiz sonuçlarına göre ölçeğinin genel skoru bakımından grup ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu tespit edildi ($p<0,05$). Farklılığın kaynağını belirlemek için yapılan Mann Whitney-U testi sonuçlarına göre NHRÖ toplam skor ortalamasında masa hakemlerinin aday, il, C ve A klasman hakemlerine göre daha düşük skor ortalaması olduğu ayrıca A klasman hakemlerinin B klasman hakemlerinden daha yüksek skor ortalamasına sahip olduğu tespit edildi ($X^2=18.527$, $p=0,002$).

Basketbol hakemlerinin narsistik hayranlık ve rekabet düzeylerinin eğitim durumlarına göre karşılaştırılması Tablo 6’da sunuldu. İstatistiksel analiz sonuçlarına göre NHRÖ ölçeğinin tüm alt boyutlarında ve toplam skor ortalamasında Kruskal Wallis Testi sonuçlarına göre grup ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı tespit edildi ($p>0,05$).

Tablo 6. Eğitim Durumuna göre basketbol hakemlerinin NHRÖ skorlarının karşılaştırılması

Değişkenler	N	Min	Maks	$\bar{X}$	Ss	X^2	p	Fark	
HAYRANLIK	Lise	9	18	47	35,11	8,90	2,083	0,555	A.D
	Önlisans	38	11	50	36,26	10,43			
	Lisans	72	14	54	35,15	9,15			
	Lisansüstü	13	24	43	33,69	5,58			
REKABET	Lise	9	9	43	21,00	11,91	0,693	0,875	A.D
	Önlisans	38	9	35	18,47	7,73			
	Lisans	72	9	40	18,36	6,98			
	Lisansüstü	13	9	29	16,53	6,07			
Büyükleme	Lise	9	5	15	10,00	3,42	2,006	0,572	A.D
	Önlisans	38	4	17	11,23	3,35			
	Lisans	72	3	18	10,80	3,29			
	Lisansüstü	13	8	12	10,38	1,38			

Benzersizlik	Lise	9	8	17	12,11	3,25	1,580	0,664	A.D
	Önlisans	38	4	18	12,84	3,95			
	Lisans	72	5	18	12,37	3,46			
	Lisansüstü	13	10	17	12,07	2,43			
Cazibe	Lise	9	5	18	13,00	3,96	1,962	0,580	A.D
	Önlisans	38	3	17	12,18	4,03			
	Lisans	72	3	18	11,97	3,48			
	Lisansüstü	13	5	15	11,23	2,97			
Saldırganlık	Lise	9	3	18	9,00	5,22	2,966	0,397	A.D
	Önlisans	38	3	16	7,68	3,65			
	Lisans	72	3	16	7,84	3,39			
	Lisansüstü	13	3	12	6,15	2,44			
Üstünlük	Lise	9	3	13	6,66	3,90	0,547	0,908	A.D
	Önlisans	38	3	13	5,65	2,94			
	Lisans	72	3	17	5,97	3,08			
	Lisansüstü	13	3	16	6,15	4,20			
Değersizleştirme	Lise	9	3	12	5,33	3,27	2,182	0,535	A.D
	Önlisans	38	3	13	5,13	2,44			
	Lisans	72	3	15	4,54	2,33			
	Lisansüstü	13	3	7	4,23	1,23			
Toplam	Lise	9	27	87	56,11	19,80	1,538	0,674	A.D
	Önlisans	38	23	81	54,73	16,05			
	Lisans	72	26	90	53,51	14,14			
	Lisansüstü	13	37	70	50,23	10,77			

A.D: Anlamalı değil

TARTIŞMA

Basketbol hakemliği hem oyunun dinamikliği hem de oyun kurallarındaki çeşitlilik nedeniyle yüksek bir düzeyde fiziksel, bilişsel ve psikolojik performans gerektirir. Hakemlerin oyun içerisinde fiziksel ve bilişsel performansı kadar psikolojik özellikleri de verdikleri kararlar ve hakemlik performansında etkilidir. Basketbol hakemliğinde özgüven, stres ve baskıyla başa çıkma, öfke kontrolü, empati, rekabet gibi birçok psikolojik faktör hakemlik performansı ve kariyerinde etkilidir. Bu doğrultuda araştırmamızda hakemlikle ilgili olarak toplumda en sık gündeme gelen konulardan bir olan narsistik davranışlar ile hakemliğin kendi içerisindeki klasmanların yarattığı rekabet duygusunun araştırılması amaçlandı. Bu amaçla basketbol hakemlerinin cinsiyet, klasman ve eğitim durumlarına göre narsistik hayranlık ve rekabet düzeyleri incelendi.

Araştırmada elde edilen sonuçlara göre basketbol hakemlerinin narsistik hayranlık ve rekabet düzeylerinin kadınlar ve erkekler arasında farklılaşmadığı belirlendi. Literatür çalışmalarında da benzer şekilde GATA Tıp Fakültesi'nde öğrenim gören öğrencilerin oluşturduğu örneklem grubuna yapılan araştırmada da kadınlar ve erkeklerin narsistik hayranlık ve rekabet düzeyleri arasında farklılık olmadığı belirtilmektedir (Cihangiroğlu ve ark., 2015). Kocakula'da (2012) yaptığı çalışmasında cinsiyet değişkeninin örneklem narsizm özellikleri üzerinde bir etkisinin olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Yalın'ın (2018)

araştırması da bu araştırmayı destekler niteliktedir. Yalın (2018) narsistik kişilik, empatik eğilimler, eleştirel düşünme ve saldırganlık ile ilgili yaptığı çalışmasında cinsiyete göre farklılık olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Bu bulgular kadınların ve erkeklerin meslek dallarına göre narsistik hayranlık ve rekabet düzeylerinin değişkenlik göstermediğini ortaya koymaktadır. Araştırma bulgularımız doğrultusunda da basketbol hakemliğinde narsistik hayranlık ve rekabet duygusunda cinsiyetin bir etkisi olmadığı ifade edilebilir.

Araştırmada elde edilen sonuçlara göre basketbol hakemlerinin narsistik hayranlık ve rekabet düzeylerinin hakemlik klasmanlarına göre farklılaştığı belirlendi. Hayranlık ve rekabet boyutunda masa hakemlerinin skorlarının diğer hakem klasmanlarına göre düşük çıkması, masa hakemlerinin kendi görevlerinde yükselme kademelerinin olmaması ve bu durumun bir rekabet ortamı yaratmamasından kaynaklandığı söylenebilir. Hayranlık boyutunda A klasman hakemlerinin B ve C klasmanlara göre daha yüksek skor ortalamasına sahip olduğu görülmüştür. Bu durumun A klasman hakemlerinin Türkiye basketbol liglerinde ulaşabilecek en üst seviyede maç yönetmeleri ve büyük kitleler önünde olmalarından kaynaklı hayranlık skorlarının yükselmesi beklenen bir sonuçtur. Literatür çalışmalarında da benzer şekilde Yazıcıoğlu (2021) akademisyenlerin narsistik özellikleri ile ilgili yaptığı çalışmasında çalıştığı kurumda dekan ve dekan yardımcısı görevine yükselen katılımcıların narsistik seviyelerinin daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Cankurtaran ve Berisha (2021) antrenörler üzerinde çalışma yapmış ve 2. kademe, 3. kademe, 4. kademe antrenörlük belgesine sahip olan antrenörlerin 1. kademe belgesi olan antrenörlere göre narsistik alt boyutlarından üstünlük, teşhircilik ve sömürücülük puanlarının anlamlı farklılaştığını tespit etmiştir. Elde edilen sonuçlar mesleki kariyer basamakları olan alanlarda faaliyet gösteren bireylerin bulunduğu kategoriye göre değişkenlik gösterdiğini ortaya koymaktadır.

Rekabet boyutunda aday hakemlerin, B klasman hakemlerinden daha yüksek puan aldıkları görülmüştür. Elde edilen sonucun hakemliğe yeni başlayan kişilerin klasman yükselbilmek için daha hırslı ve mücadele içinde olmalarından kaynaklandığı söylenebilir. Taş (2016) çalışmasında meslekteki kıdemi 1-5 yıl arasında olan öğretmenlerin 6-10, 11-15 ve 16-20 arasında olan öğretmenlere göre narsistik kişilik puanlarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Benzer şekilde öğretmenlik mesleğine yeni başlayan bireylerin narsistik özellikler taşıdıkları ve kendilerine hayranlık duydukları söylenebilir. Metin (2019) yöneticiler üzerinde yaptığı çalışmada narsizm alt boyutlarının çoğunda mesleki kıdeme göre farklılık olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Araştırmada elde edilen sonuçlara göre basketbol hakemlerinin narsistik hayranlık ve rekabet düzeylerinin eğitim durumlarına göre

farklılaşmadığı belirlendi. Literatür çalışmalarında da benzer şekilde narsizmin iş doyumunu ve bireysel performansa etkisi üzerine yapılan bir araştırmada da katılımcıların eğitim düzeyleri ile narsist kişilik özellikleri arasında anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır (Gürer ve Çiftçi, 2019).

SONUÇ

Basketbol hakemlerinin narsistik hayranlık ve rekabet düzeylerinin incelendiği bu çalışmada cinsiyet ve eğitim durumu bakımından basketbol hakemlerinin narsistik hayranlık ve rekabetçi davranış özelliklerinde farklılık olmadığı ancak farklı basketbol hakem klasmanlarındaki bireylerde narsistik hayranlık ve rekabetçi davranış düzeylerinde farklılık olduğu görüldü.

KAYNAKLAR

- American Psychiatric Association (2013). Diagnostic and statistical manual of mental disorders (5. baskı). Washington: DC: Author.
- Atılğan, D. (2018). Beden eğitimi öğretmenleri ve antrenörlerin özgüven düzeyleri ile karar verme stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 20(4), 8-22.
- Back, M. D., Küfner, A. C., Dufner, M., Gerlach, T. M., Rauthmann, J. F., & Denissen, J. J. (2013). Narcissistic admiration and rivalry: Disentangling the bright and dark sides of narcissism. *Journal of Personality and Social Psychology*, 105(6), 1013.
- Cankurtaran, Z. ve Berisha, M. (2021). Antrenörlerin Narsistik Kişilik Özellikleri ile Yeterlilik Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Spor Eğitim Dergisi*, 5(1), 1-12.
- Cihangiroğlu, N., Teke, A., Uzuntarla, Y., & Uğrak, u. (2015). Narsist kişilik eğilimleri ile kurumsal bağlılık düzeyleri arasındaki ilişkinin analizi. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 13(1), 1-18.
- Doğan, E. K., Elçi, S., & Asil, H. S. (2017) Sporda ego ve görev yönelimi ölçeği (SEGYÖ)'nin hakemler için adaptasyon çalışması. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 19(2), 68-77.
- Elman, W. F., & McKelvie, S. J. (2003). Narcissism in football players: Stereotype or reality. *Athletic Insight*, 5(1), 38- 46.

- Gökdemir, K., & Karaküçük, S. (1996) Güreş hakemlerinin boş zaman anlayışları üzerine bir araştırma. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 1(4), 65-73.
- Gürer, A., & Çiftçi, G. E. (2019). Narsizmin iş doyumunu ve bireysel performans üzerindeki etkisi üzerine bir alan araştırması. *OPUS– Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 11(18), 78-103.
- Karaçam, A., & Pular, A. (2016). Identification the relation between active basketball classification referees' empathetic tendencies and their problem solving abilities. *Universal Journal of Educational Research*, 4, 1912-1917.
- Kocakula, Ö. (2012). Narsistik ve obsesif kompulsif kişilik bozukluklarının karar süreçlerine etkisi (Yüksek Lisans Tezi). Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.
- Leckelt, M., Wetzel, E., Gerlach, T. M., Ackerman, R. A., Miller, J. D., Chopik, W. J., & Richter, D. (2016). Validation of the narcissistic admiration and rivalry questionnaire short scale (NARQ-S) in convenience and representative samples. *Psychological Assessment* 30(1), 86.
- Matosic, D., Ntoumanis, N., Boardley, I. D., Sedikides, C., Stewart, B. D., & Chatzisarantis, N. (2015). Narcissism and coach interpersonal style: A self-determination theory perspective. *Scandinavian journal of medicine & science in sports*.
- Metin, B. (2019). Yöneticilerin liderlik tarzları ile şüpheli düşünme ve narsistik kişilik arasında ilişki (Yüksek Lisans Tezi). Kastamonu Üniversitesi, Kastamonu.
- Schwinte, P. (1990), *The referee and the world of football*, Sports Illustrated, Los Angeles, 44-48
- Taş, A. (2016). İlk Ve Ortaokullardaki Öğretmenlerin Narsistik Kişilik Eğilimleri İle Örgütsel Özdeşleşme Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı. Akdeniz Üniversitesi, Antalya.
- Tazegül, Ü. (2013). Boksörlerin motivasyon yönelimleri ve narsisizm düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(5), 679-691.
- Terlemez, M. (2019). Spor aktivitesinin özgüven, serotonin ve dopamine etkisi. *International Journal of Social Science*, 2(2), 1-6.

- Tuero, C., Taberero, B., Marquez, S., & Guillen, F. (2002). Análisis de los factores que influyen en la práctica del arbitraje [Analysis of the factors affecting the practice of refereeing]. *SCAPE*, 1(1), 7–16.
- Woodruff, M. (2013) The link between narcissism and wealth is becoming clearer than ever. Erişim: <https://www.businessinsider.com/the-link-between-narcissism-and-wealth-2013-8>
- Yalın, N. (2018). Narsistik kişilik, empatik eğilimler, eleştirel düşünme ve saldırganlık arasındaki ilişkiler (Yüksek Lisans Tezi). Üsküdar Üniversitesi, İstanbul.
- Yaşar, O. M., & Sunay, H. (2017). Narcissism in sport organizations “Spor örgütlerinde narsisizm”. *Journal of Human Sciences*, 14(2), 1736-1744.
- Yazıcıoğlu, C. (2021). Akademisyenlerde Tanrı Kompleksinin (Narsisizmin) Örgütsel Sosyalleşme Sürecine Etkileri. Doktora Tezi. Halkla İlişkiler Anabilim Dalı. Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Yerebatan, Z. (2019). Basketbol klasman hakemlerinin karar verme stilleri ve özgüven düzeylerinin incelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.

